

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Riigikogu õiguskomisjon
oiguskomisjon@riigikogu.ee

Meie 21.01.2026

nr 8-1/480-1

Eelnõu 656 SE (merealuse taristu lõhkumine ja karistusõiguslik jurisdiktsioon) muudatuseettepanek

Austatud Õiguskomisjoni esimees

Riigikogu menetluses on karistusseadustiku ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seadus (karistusõiguslik jurisdiktsioon ja merealuse taristu lõhkumine) nr 656 SE.

Palume selles eelnõus teha järgmised muudatused.

(A) KarS § 44 muutmine

Eelnõu paragrahvi 1 punkt 3 sõnastada järgmiselt:

“3) paragrahvi 44 lõiked 8 ja 9 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

„(8) Juriidilisele isikule võib kohus mõista rahalise karistuse järgmiselt:

- 1) esimese astme kuriteo eest 50 000 – 40 000 000 eurot, aga kui eriosa näeb ette rahalise karistuse kõrgendatud määras, siis kuni 4 000 000 000 eurot;
- 2) teise astme kuriteo eest 4000 – 25 000 000 eurot;
- 3) eriosas sätestatud juhtudel käesoleva paragrahvi lõikes 9 sätestatud suuruses.

(9) Kohus võib mõista juriidilisele isikule rahalise karistuse, mille suurus arvutatakse protsendina juriidilise isiku käibest kriminaalmenetluse alustamise aastale vahetult eelnenud majandusaastal või juhul, kui juriidiline isik on tegutsenud alla aasta, siis kriminaalmenetluse alustamise aastal.”;

Muudatusega lahendatakse kaks ebakõla, millele juhtisid kooskõlastusel tähelepanu Tartu Ülikool ja Riigikohus:

- eelnõu jätab ukse lahti eriosas praktiliselt lõpmatute suurte rahaliste karistuste sätestamiseks. See devalveerib üldosa funktsiooni karistusõiguse ühtlustajana;
- juba praegu on karistusseadustiku rahaliste karistuste määrad sätestatud sedavõrd suure vahemikuna, et võivad olla vastuolus karistusnormi määratluse põhimõttega ja jätta kohtule liiga suure kaalutlusruumi.

Muudatusega sätestatakse rahalise karistuse piirid esimese ja teise astme kuritegude eest juriidilisele isikule kohaldatavatele rahalistele karistustele ja sellega leevendatakse

karistusnormi määratletuse probleemi, mis kehtivas karistusseadustikus on tekkinud ning mis rahalise karistuse ülemmäära lihtsalt tõstes süveneks. Rahalise karistuse vahemike määratlemisel on silmas peetud asjaolu, et ka teise astme kuriteo eest ette nähtud rahalise karistuse ülemmäär oleks suurem kui Eestis väärteo eest ette nähtud suurim absoluutsummana määratletud ülemmääraga rahatrahv (IKS § 65 ja 66 sätestatud väärtegude eest on ette nähtud rahatrahv kuni 20 miljonit eurot). Seejuures jääb esimese astme kuriteo rahalise karistuse ülemmäär samaks, mis kehtivas õiguses on ette nähtud, teise astme kuriteo eest mõistetava rahalise karistuse ülemmääraks kehtestatakse aga 25 000 000 eurot, mis on 15 000 000 võrra väiksem praegusest rahalise karistuse ülemmäärast. Teise astme kuriteo eest mõistetava rahalise karistuse määra piiramine 25 000 000 euroga teenib ka eesmärki, et rahalise karistuse määrad peegeldaksid kuriteo etteheidetavust – seni kehtinud regulatsioon juriidilise isiku rahalist karistust kuriteo raskusastme järgi ei eristanud.

Lisaks sätestatakse karistusseadustiku üldosas kõrgendatud rahalise karistuse määr 4 miljardit eurot. Põhjendused kõrgendatud karistumäära jaoks sisalduvad suuresti juba esialgses eelnõus. Ehkki kõrgendatud rahalise karistuse määr 4 miljardit eurot tundub kolossaalse summana, tuleb rahalise karistuse puhul meeles pidada, et see peab heidutama kõige tõsisemate kuritegude toimepanekust hoiduma ka rahvusvahelise kaliibriga suurettevõtjaid. Ettevõtja varakust võimaldab karistuse mõistmisel arvesse võtta KarS § 56, mille kohaselt tuleb lisaks süü suurusele kaaluda karistuse kohaldamisel ka eri- ja üldpreveniivseid faktoreid. Üheks taoliseks eripreveniivseks faktoriks on kindlasti ka süüdistatava majanduslik võimekus, mille arvestamata jätmine tooks kaasa kas selle, et karistus soovitatavat mõju ei avalda, või siis oleks võrdväärne juriidilise isiku sundlõpetamisega pankrotistumise tõttu.

Karistumäära karistusseadustikus sätestamine on paremini kooskõlas karistusseadustiku ülesehitusega ning võimaldab normitehnilise võttena ka muude eriti raskete kuritegude eest (mõrv, genotsiid, terrorikuritegu jt, mille eest füüsilisele isikule on ette nähtud eluaegne vangistus) kehtestada juriidilisele isikule rahaline karistus kõrgendatud määras 4 000 000 000 eurot (käesolevas kirjas palutav muudatus (C)).

(B) Lisatava KarS § 406¹ lõike 2 sõnastuse muutmine

Eelnõu § 1 punkti 6 kohaselt karistusseadustikule lisatava § 406¹ lõikes 2 asendada tekstiosa „kuni 4 miljardit eurot“ tekstiosaga „kõrgendatud määras“.

Muudatus tuleneb KarS § 44 lõike 8 muutmisest ja seal rahalise karistuse kõrgendatud määra sätestamisest. Sisulist muudatust võrreldes esialgse eelnõuga ei ole.

(C) Eriti raskete kuritegude eest juriidilistele isikutele ette nähtud sanktsiooniraami muutmine

Täiendada eelnõu § 1 punktidega 7 – 10 järgmises sõnastuses:

„7) Karistusseadustiku järgmistes sätetes asendatakse tekstiosa „rahalise karistusega“ tekstiosaga „rahalise karistusega kõrgendatud määras“:

§ 89 lg 2
§ 90 lg 2
§ 91 lg 2
§ 95 lg 2
§ 96 lg 2
§ 114 lg 2
§ 231 lg 1¹
§ 232 lg 1¹
§ 234¹ lg 2
§ 235 lg 2
§ 237 lg 2

§ 237¹ lg 2“;

8) paragrahvide 97, 99, 101, 102, 112, 244 ja 246 lõike 3 sõnastusest jäetakse välja tekstiosa „või 2“ ning samu paragrahve täiendatakse lõikega 4 järgmises sõnastuses:

„(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, –
karistatakse rahalise karistusega kõrgendatud määras.“;

9) paragrahvi 184 lõikes 3 asendatakse tekstiosa „1, 2 või 2¹“ tekstiosaga „1 või 2“ ning sama paragrahvi täiendatakse lõikega 4¹ järgmises sõnastuses:

„(4¹) Käesoleva paragrahvi lõikes 2¹ sätestatud teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, –
karistatakse rahalise karistusega kõrgendatud määras.“;

10) paragrahvi 405 lõikes 4 asendatakse tekstiosa „1, 2 või 3“ tekstiosaga „1 või 2“ ning sama paragrahvi täiendatakse lõikega 5 järgmises sõnastuses:

„(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, –
karistatakse rahalise karistusega kõrgendatud määras.“.

Muudatuste eesmärgiks on säilitada karistumäärade võrreldav tasakaal. Olukorras, kus merekaablite lõhkumise eest nähakse juriidilisele isikule ette rahaline karistus kõrgendatud määras, mis on tavamäärast sada korda kõrgem, ei ole kuidagi põhjendatav see, kui kogu karistusseadustiku kõige raskemate tegude (mõrv, genotsiid, terrorism jne) eest on füüsilisele isikule ette nähtud eluaegne vangistus, kuid juriidilise isiku rahaline karistus ei ole kõrgeimas võimalikus määras. Kuriteod, mille eest on ette nähtud eluaegne vangistus, on kõige raskemad ning õigushüved, mida need ründavad, kõige hinnalisemad. Teo etteheidetavus ei ole kuigivõrd väiksem seetõttu, et tegu pannakse toime juriidilise isiku (äri)huvides. Seetõttu peab teo erakordselt suurt etteheidetavust peegeldama ka teo eest ette nähtud karistumäär.

Seejuures tuleb vahet teha, kas eluaegne vangistus on ette nähtud teost endast lähtuval põhjustel või lähtuvalt isikust, kes kuriteo toime paneb (nt KarS § 141 lg 2¹ p-s 3 või KarS § 141¹ lg 3 p-s 3 sätestatud eluaegne karistus varem korduvalt karistatud toimepanijatele). Viimasel juhul ei ole tegu iseenesest eluaegse vangistuse vääriliseks hinnatud ja eluaegne vangistus peegeldab seniste lühemaajaliste vanglakaristuste piisava mõju puudumist ja seadusandja hinnangut, et konkreetne inimene, kelle käitumist ei ole õnnestunud muuta, tuleb ühiskonnast isoleerida, kuna ta on vastuvõetamatult ohtlik. Kuritegude eest, mille puhul võib toimepanijale eluaegse vangistuse mõista toimepanija retsidiivsusest tingituna, kõrgendatud rahalise karistuse määra ette nägemine ei ole seetõttu põhjendatud.

Punktid 8 – 10 korrigeerivad nende sätete sõnastust, kus eluaegne vangistus füüsilisele isikule on ette nähtud vaid kvalifitseeritud koosseisu eest (nt on sellisteks tunnusteks kuriteoga kellegi surma põhjustamine või enesetapuni viimine), juriidilise isiku karistus sätestatakse aga nii põhikoosseisu kui kvalifitseeritud koosseisu eest samas lõikes. Kõrgendatud määras rahaline karistus on nende kuritegude eest põhjendatud üksnes kvalifitseeritud koosseisu täitmise korral, mistõttu tuleb see sätestada eraldi lõikes.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Andreas Kangur
Andreas.Kangur@justdigi.ee